

NX

d ò n k o w

an ka kanw

p o y i w

kumabolow

ntèntènw

ko kòròw

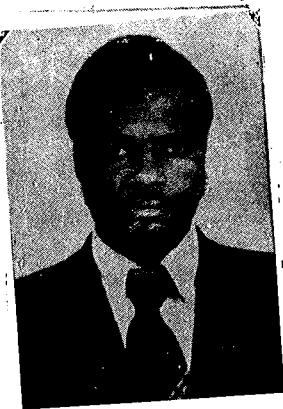
jujòn

faso kalansira minisiriso
balikukan nyémögoso
b.p. 62
bamakò
mali
nègèjuru 22-41-62

nyètaa bè bò kalo saba o kalo saba
a sòngò dörömè 30

bòli duurunan
Mè Kalo, San 1981

HAKILI KURA DONNA MALI KALAN KONYEW LA.

Balikukalan daminèna Mali kanw na, a san tan ni naani ye nyinan ye. O waati kònò bée lajèlen da jèrà ma ko dan tè balikukalan nafa la. A ka ca a la, n'i sera faso tigasènèla walima a kòorisènèla fèn o fèn ma bi, i b'a sòrò o bée se bamanankan sèbènni, a kalanni n'a jateminè kè cogo la ; a bée se foro ladon cogo la, a yèrè b'a ka sannifeere kè fana.

Kalanbaliya ye dibi ye. Ni mògò kalanna, i hakili bée dayèlè, n'i hakili dayèlèna, i bée kè laadiri ye, i bée kè fonisire ye, i bée kè jama kanubaga ye. Balikukalan sera Mali bugufiyè fèn o fèn na, i b'a sòrò yenkaw jèlen bée ka tòn sigi, ka baliku-kalanso jò k'a mèrèmèrè, ka nyögòn minè kérètètè dugu kunkanw bée lajèlen nyénaboli la. Nankòròla dugu. ta bée nyè fa.

A san duuru ye nyinan ye, yamaruya dira baliku-kalansoba ma a ka se :

- ka balikukalan sinsin k'a taa nyè,
- ka fèerè bée lajèlen tigè balikukalan bolo fè walasa ka baarakèlaw ka dònniya sankòròta,
- ka jateminè kè faso kanw kalanni donni cògoya la lakòlisow la.

Kan tè se ka kalan k'a sòrò a ma sèbèn ; kan sèbènni dun tè se ka kè kum fè ; a bée kè kanko saniya hukumu de kònò. O de kosòn kanko nyinini bolofara sigira sen kan balikukalan baarada la Bamakò a san duuru ye nyinan ye.

Kanko nyinini bolofara ka kan :

- ka nyinini kè faso kanw bée kan, ka sigini dilan walasa denmisènw fana ka se k'u kalan kalansow kònò,
- ka baara kélen kòròw bée dalajè an ka kanw kan yòrò kelen na; walasa nyininikèlaw ni karamogòw k'u hakili jagabò fèn sòrò,
- ka sègèsègeli ni kiimèli ni kòròboli kè kanw na k'a nyèsin faso denw ka nafasòròsiraw yiriwali ma baaradaw bée la,
- ka sèbènw labèn k'u jènsèn an ka kanw na, walasa ka balikukalan soba kuntilenna banban.

An y'a jira k'a fò ko kan tan ni kò nyögòn bée Mali kònò : bamanankan, fulakan, kòròbòròkan, burudaa-mékan, marakakan, sinéfòkan, myanyakakan, bozokan, bòbhòkan .

An bée bi min na, sigini dilanna olu bée la ka ban. Sèbènni sariyaw ni kolosigi ni kumadengafew fana dilanna. Lajèba mìn kéra kalan konyèw kan Mali kònò a san fila ye nyinan ye, a jirala o sèn fè ko balikukalan soba ni IPN₁, DNEF₂ ka fèerè tigè ka bamanankan don kalansiraw la nyinan san kònò. O sababu la, kòròboli kalanso naani jòrà : fila bée Kulukòrò mara la : Kosa ni Njifinna ; fila bée Segu mara la : Banankòròni ni Zanabugu. Balikukalan soba baarakèlaw ye san fòlò gafew dilan : kalanjè ni sèbènni, jate, kumanyèfò sèbèn. An sera kalanso naani ninnu kelen kelen bée kònò ka ban, ka taa an nyè da u kan. Sisan kòni, yélèma min tun ka kan ka don Mali kalan kelen kelen na, n'o ye bamanankan ye .

K'a ta kalanso fò la fò sabanan, kalan bée lajèlen bée kè bamanankan na, nansarakan kalanni bée daminè kalanso sabanan kònò. k'a ta kalanso naaninan na, bamanankan ni nansarakan bée kalan nyögòn fè, nka, kalan tò bée lajèlen bée kè nansarakan na. Kòlòsilila fèn o fèn sera kalanso ninnu kònò, u bée da jèra a ma k'a fò ko gófèrè-nama ka kan ka daliluya nyini ka faso kanw kalanni jènsèn kalansow kònò jamana yòrò bée la. N'o kéra sisani, faso den bée bée kalan sòrò, jamana ka nyétaa sòròli bée teliya. An bée ka nafa b'o de la.

Berehima Dunbuya.

₁IPN : Nyémögoso min nyèsinnen bée karamogòw ni kalan kè cogo nyuman ma.

₂DNEF : Lakòfikun fòlò nyémögoso.

YELEMA BE KA DON FARAFINNA LAKOLI KO LA.

Nyinan òkutòburu kalo lakòlita la, ko kura donna Mali lakòli la, o kèra kalan kèli ye bamanan kan na, lakòli misènnin naani na, Kulukòrò ni Segu mara la. Balikukan kèra denmisèn kalan ye, k'a kè sininyèsigi kalan ye, bawo bi denmisèn de ye sini balikuw ye. O yèlèma in min bè sen na, a bè mògò caman nyè na ko Mali kònò dama ka hakili don. Wa o tè. Farafinna bée ye farafinkanw kalanni daminè lakòliw la, san dama dò in kònò, wa sanni Farafinna k'a sira ta Azi jamanaw, k'a ta sinuwaw la, ka t'a bila tònökèw ni hindiw ni larabuw la, olu de y'a sira jira. An bè yòrò min na bi, hali maritininkèw minw bè Faransi ka mara kòrò hali bi, olu bée b'u fakan sèbèn. Yèrè kan ko, a kèra finyè kura ye dinyè kònò, min sera Farafinna fan bée lajèlen na.

Nka jamana dòw bè dòw nyè. Angilèw tun ye jama na minw mara ka kòrò, olu ye barika don u ka kanw na ka tèmè Faransi ka maraden kòròw kan. Faransi ka maraden kòròw fana cè la, Laginè ye danni kè.

ANGILETERI KA JAMANA MARALEN KOROW

K'a ta Azani la, k'a t'a bila Zimbabwe la, (n'olu ye nansarasiginfèw ka jamanaw ye), ani Malawi, ani Tanzania, ani Kenya, ani Uganda, ani Sudan, ani Nizeriya ani Gana ni Kanbiya, nin bée ye angilèw ka mara kòròw ye Farafinna. Angilèw ka mara ni faransèw ta cogoya ma kè kelen ye. Olu ko an nana farafinw minè kèle la k'u kè an ka jònw ye. An tè kelen ye. Dònkokw b'an fè, dònkokw b'u yèrèw fè. Anw b'an ka nafa nyini u kun. An b'u ka masakèw sigilen to u nò na yen. An b'u dèmè kalan ko yèrè la, nka u bè se k'u ka kalan kè u yèrèw ka kanw na. Ni min taara nyè fè, o na angilè kan dege.

Angilè mara kèra o cogo la. Mògòw bè kalan u fakan na kalanso misènninw na, n'u taara nyè, u bè angilekèw dege. O wolola mun na ? Swahilikan (n'o bè Farafinna kòròn yanfan fè), hawusakan , yorobakan , ibokan (Nizeriya) santi kan , (Gana), ani kan caman wèrèw, nin bée bè sèbèn. Lakalita sèbènw bè bò u la, balikukan bè kè u la, dònniya o dònniya, a bée dò bè sòrò kan ninnu na, a kèra dinyè dònni ye wala diinè ko.

Jamana kelen kònì bè yen ko Tanzani, swahilikan

de bè fò yen (swahili ye kan'ye, ale de fòbaga ka ca Farafinna kan bée ye. A bè fò Tanzani, Uganda, Kenya, Zayiri, Kongo, Sudan, Madagasikari). Tanzani jamana kònò, k'a ta lakòli misènw na fo lakòlibaw, n'a bè fò u ma «iniwerisite», dònnyi bée bè nyini swahili kan na. Jamana nyémögòw n'u ka fangabolow fana bée bè baara n'ale kan kelen in de ye. U mara kan n'o ye angilè kan ye, o kòni ma tunun sa, nka a jò yòrò dònne don. Ajatelen don i komin kan yeleke tòw. Wa

Tanzani mògò kalannenw ka ca kosèbè, u ka foroba baarakèlaw n'u ka nyémögòw ka kodòn n'u ka sèbèya bée nyini ka don nsanya la, cogo min u ka jamana bè ka lafiya ka taa kabin'u y'u yèrè ta.

Ka Tanzani bò yen, i b'a sòrò Farafinna tò la, Ecopi bée baara kè amuhari kan na.

FARANSI KA JAMANA MARALEN KOROW

Faransi ka mara kònò, tubabuw y'an ka kanw jaasi k'u don bògò la. N'i taara lakòli la, i tè kalan kè kan wèrè foyi la fo tubabukan . Tubabuw yèrè fè siya si tè olu bò hakili la, dònni ntuloma ye tubabukan ye. An tora ten, an bè tubabukan kalan na. Fanga n'a bolofaraw ka baara bée bè tubabukan na Mègò o mègò, hali n'i hakili kèra di ye, k'i njania sèbèkòrò saniya, i tè kè faama ye, i tè kè foroba baarakèla ye, i tè kè faso ka dannamögò ye fo i ka se ka tubabukan mèn. O bè ten fo kase bi in na, an ka farafinna jamanaw bée la, fo a bée fò an ma ko faransifòw, k'a sòrò jamana den min bè Faransi kan mèn a tè tèmè tila kèmè sigiyòròma tan (10%) kan. Jamaba tò ka mandenkan fòli n'a ka kòròbòròkàn fòli n'a ka fulakan fòli ni burudaamèkan fòli tè fò tugun, o tè jate tugun.

BALIKUKALAN

Nka o kònò, mògòw nan'a faamuya ko dònnyi tè se ka carin ka waara jamana kònò fo a ka kè kan na, jamana ka sòrò siraw si tè yiriwa, bari n'i y'a mèn , dònko de ko don. Balikukan donna an ka farafin jamanaw kònò nin kun in de la, ka na nyè sòrò, fo an bè

kitabuw bò bamanankan ni fulakan ni kaadòkan ni kan wèrèw la. Dònni sifaya bée bè sòrò o kitabuw kònò. N'i ye Farafinna tilebin yanfan jamanaw ta kelen kelen, k'a lajè balikukan bè kè kan minnu na, i b'a sòrò :

- sénégalkaw bè kalan kè wòlòfòkan na, ani sererakan, ani fulakan , ani marakakan , ani kasamansi maninkakan ani jolakan .
- laginèkaw bè kalan kè maninkakan na, ani sosokan, ani fulakan , ani gérèsékan , ani kisikan .
- otiwolitakaw bè kalan kè mòsikan na, ani julakan , ani fulakan , ani gulimancekan , ani bòbòkan , ani kasmukan , ani dagarakan .
- nizérikaw bè kalan kè zarimakan na, ani hawusakan , ani fulakan , ani burudaamèkan , ani kanurikan , ani larabukan .
- bénènkaw bè kalan kè fòrèkan na, ani yorobakan , ani kan wèrèw .
- togokaw bè kalan kè ewekan na, ani kabiyskan , ani kan wèrèw .
- moritanikaw bè kalan larabukan na, ani fulakan ni marakakan .
- Konowari kòni ye farafin kanw kalanni njania siri, k'a dabali tigè, nka a m'a daminè fòlò. Konowari kanw ka ca fo ka t'a fò, nka u bène kalan kè kan naani na : julakan, syènafòkan , bawulekan , ani betekan .

Mali ka kan kalantaw, aw y'o dòn ka ban.

KOLOSILI. Ni mògò min ye kòlòsili kè, i b'a sòrò kan dama dò bè yen olu bè kalan jamana caman kònò : fulakan bè kalan Sénégali, Moritani, Laginè, Mali, Otiwolita, Nizeriya, an da ma se Nizeriya ni Caadi ni Sudan ni Cameruni ni Ecopi ma. Mandenkan , ni dòw ko maninkakan, dòw ko bamanankan, dòw ko julakan , o bè kalan Sénégali ani Laginè, ani Mali la, ani Otiwolita, ani Konowari. Marakakan ye Moritani ni Sénégali ni Mali ye. Kòròbòròkan (u ko a ma zarima Nizeriya), o ye Mali ni Nizeriya ye, ani Otiwolita ni Bénèn. Hawusakan ye Nizeriya ni Nizeriya ye. Syènafò ye Mali ni Konowari ni Otiwolita ye. O konyè bè kan njania kalanni nògòya, bari jamana kelen kelen fèn o fèn bè kan kelen fò, olu bée b'u niyòrò baara kè o kan yiriwal la.

LAKOLI KALAN

Bi bi in na, Farafinna bée y'a faamu ko balikuw ka kalan farafinkanw na k'a sòrò denmisènw bè kalan nansarakan na, o tè ko bënta ye. Lakòli kun ye ka denmisènw kalan, u ka se k'u yèrè dèmè u ka dinyèlatigè kònò, ani ka faso dèmè ka bò nògò la. Bi lakòlidew de ye sini nyémögòw ye. Olu de ka kan ka mògò tòw kalan dinyèlatigè taa sira bée la sini, jamana nunjuru b'olu de bolo sini. O tuma, a ka kan u k'u yèrè dòn, u ka u ka jamana dòn, k'a mògòw dòn, ka nyègòn faamuya don jamanaden bée ni nyègòn cè, walasa ka jama bée lajèlen ka hère sabati sanni dòw k'i daamu, mògò

fanba ka to fu la. O sira nyuma denmisèn wo, bée ka jè ka kalan ke em kò, zo ye yèrè dòn kalan ye ; bée ka an ka kanw kalan ka dònnyi nyini n'u ye.

Mali y'o faamuya nyinan, ka bamanankan lakoliso naani dayélè. Nka Mali dama m'a kè dè ! Farafinna bée ye dò kè a la. Dòw yèrè bè an nyè. N ye Tanzani jamana ni Nizeriya kofò aw ye ka ban. N da bène se minw ma, o ye an kéréfèjamana ye .

SENEGALI. Kalanso tan dayélèla wòlòfòkan na, u bè kalan kè ni telewisón ye (o ye arajo ye, i b'e kuma kan mèn, min b'e kuma i b'o fana ja ye a la). Nka a bée b'e fò wòlòfòkan na. U mana san fila k'e o la, u b'e tubabukan daminè dònkin dònkin. Nka u b'e se san wòorònan na tuma min, tubabukan b'e barika sòrò ka tèmè wòlòfòkan kan, nka wòlòfòkan tè fili fiyew. Nin y'a daminè ye. N'u ye nyè sòrò a ko la, u b'e jamana lakòli bée yèlèma o bolo kan.

LAGINE. Laginè, kabini jamana ka yèrètè san goférènama ni politikitòn ye kalan konyè bayèlèma k'a b'e tubabuw ta la, k'a bén Laginè yèrè hadarmadenya danbe ma. Kan o kan b'e fò yen, maninkakan wo, fulakan wo, sosokan wo, kisikan wo, kònòkan wo, gérèsékan wo, nin bée b'e kalan balikuw fè Laginè, nka lakòli kalan b'e k'e kan saba la, n'olu ye maninkakan , fulakan , ani sosokan ye, Laginè fan tan ni naani bée kònò. Hali lakoliso baw, kan ninnu b'e kalan yen. Wa faama bée b'e baara k'e ni kan ninnu ye. Farafinna tilebin yanfan fè yan, laginèkaw kélé b'e yeelen ye fakiru yiriwal la, yèrèdòn, ta sira fè.

OTIWOLITA. Otiwolita kanw sèbèkòrò ka ca, wa ubaaren tè ka se o ma. Nka kan o kan, ni dònnyikèla dama dò sòròlè k'o nyènyini, goférènama b'e sèbèn bò o ka sèbèn k'a kalan. O kanw bée la, kan saba de ye barika sòrò : mòsikan , julakan , ani fulakan . Lakòli kalan daminèna o kan saba la ka ban. Kalanso tan ni duuru ye julakan ye. Tan ye mòsi ye, duuru ye fula ye.

NIZERI. Zarimakan ni hawusakan , kalan na, nizérikaw kélé b'e ka nyè sòrò kosebè. Tilabeeri lakoliso b'e kalan k'e zarimakan na. San fila fòlò, foyi tè kalan zarimakan kò. Nka san sabanan u b'e tubabukan daminè. N yèrè nyè ye min ye, san sabanan b'e se a cèmancè la tuma min, a denmisènw b'e zarimakan kalan, k'a sèbèn nyè bée ma. U b'e jate dòn. Tubabukan yèrè fana na, u san fòlò ka dònnyi ka bon munnu, ye san saba k'e tubabukan gérègèrè la ten tò ye.

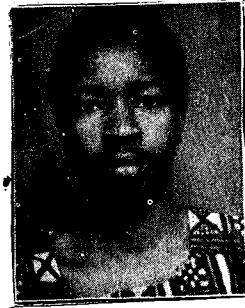
An da sera nin jamana dama dò ka konyè de ma, nka aw k'a dòn k'a fò jamana tè Afiriki kònò ni min ma lakòli kalan daminè farafinkanw na wala ka bin k'a dabali siri. Konowari m'a daminè fòlò nka faamaw y'a yamaruya di. O tuma u ka dònnyikèla dama dò ka konyè nyènabòlaw b'e k'a dabali tigè.

Fèn min kòni ye nin ye, tile kura daminè de filè. Dònnyi yiriwa sira de filè. Baara k'e ko nyuman de filè.

Hòrònja sira jònjin de filè. Malì y'a sira ta, Ala k'a kè
nyètaa ye walasa, bèn don, an fana ka se k'an disi gosi
falenw fè k'an kun kòròta. Wa o tè nyè fo bée k'a faa-
muya, fo maliden bée ka dêmè don kalansira minisiriso

la, kalanso naani minun fòra a kalan ka bò a sira fè, wa-
lasa n'o nyèna, a ka daminè faso kan tòw la, ani k'a
lòokò jamana fan tan ni naani bée kònò..

Kalilu Tera.

Bakari Jara

BAMANAN KAN KANHAKEW

Bèe b'a dòn ko kuma tè taa mankan dafataw ni
mankan dafalenw kò, bari, olu de bè fara nyògòn kan ka
kè danyèw ye, danyèw bè fara nyògòn kan ka kè kum-
adenw ye, olu fana bè fara nyògòn kan ka kè kuma-
senw ni kumabolofaraw ye.

Kumadenw dòn ka di ka bò nyògòn na mankan
dafataw ni mankan dafalenw de kosòn. Nka kumaden
dow bè yen, minw kònòna mankan dafataw n'u
kònòna mankan dafalenw bée ye kelen ye. Ni mògò
y'u sèbènnèn ye u dan ma, i tè u kalan cogo dòn.
A dòw filè nin ye : a, ba, bagan, bagi, basi, dibi,
fini, ntalen, kunun, feere.

Tuma dòw la, i bè se k'u kalan cogo dòn k'a da
kumasen kururu labèn cogo kan. A bè se ka kumasen
ninnu bée kalan n'a ma kè ni gèlèya ye :

I ka bagan siri i cè la.
Baganw bémògòw ka sènèfènw dun.

Bagi ye bana juguba ye.
Bagi de bè kala k'a kè duloki ye.

Basi yèlèn nyintin na.

Basi nin n'i furakè.

Kalo donna dibi la.

Tasuma dadon dibi la.

Fanta ma a ka fini kala.

Fanta ma fini kisè sòrò sugu la.

Su fè an bè ntalen da.

Ntalen ka ca ne ka bon kònò.

Kunun n ye jègè kolo kunun sugo la fo ka n kunun.

Jagokèla in bè feere de feere.

Nka turma dòw la, kumaden ninnu kalan ka gèlèn hali
kumasen yèrè kònò, bari kalan cogo fila bè se ka kè
dòw la, saba yèrè bè se ka kè dòw la, i n'a fò :

Bagan ko man di n ye.

Nònò kè basi la k'a min.

Fanta ma fini ko ka jè.

Sa tèmèntò ye jakuma kunun.

O b'a jira k'a fò ko kumadenw dlan fènw tè mankan
dafataw ni mankan dafalenw dòròn ye. Kanhakew fana
sen b'a la.

Kanhakè jònjin fila de bè bamanan kan na : kelen
yèlèlen don, o taamaseere bè se ka kè numanfènkòri ye
sèbènni na (); tò kelen jiginnen don, o taamaseere ye
kininfènkòri ye ().

Taamaseerew bè sèbèn mankan dafalenw san fè,
walima mankan dafata fòlò san fè, ni mankan dafalen
cunna ka bò mankan dafata fila ni nyògòn cè.

An ye kumaden minw di sèbèn in daminè na, k'a
jira k'a fò kalan cogo fila bè u la, saba yèrè bè dòw la,
ni an ye kanhakew sèbèn u san fè, kalan cogo kelen
dòròn de bè kèle u la. U sèbènnèn filè nin ye :

1. à	à
2. bàgàn	bàgà
3. bàgi	bàgi
4. bàsi	bàsi
5. dìbì	dibí
6. finì	fíní
7. ntàlèn	ntálén
8. kùnùn	kúnún

Misali fòlò ye tògòlabiw de ye. K'a ta filanan na fo
wolowulan, olu ye tògòw de ye. Kùnùn ni kùnùn ye
walew de ye. Kùnùn ye wagatijiralan de ye.

Walasa ka sèbènnèn nògòya an bolo, an bè se ka
taamaseere sèbèntaw dògòya ni sariya damadama ye :

a - Ni kanhakè sifaya fila tugulen bée nyògòn na
kumaden kelen kònò, a fila bée bè sèbèn.

Misali : sisàn - kùnùn - sábù.

b - Ni kumaden dò sèbènnèn bée a dan ma, n'a
danyèw bée kanhakè ye kelen ye, awa n'u jiginnen
don, fosi tè sèbèn a san fè.

Misali : a na nyininka bi.

c - Ni kumaden do danyèw bée kanhakè yèlènnèn
don, taamaseere bée kè danyè fòlò dòròn de san fè.
Misali : án ká taa Kónowari sini.
Sisan an ka kumasen ninnu kalan :

Mùsà	má	só	yé.
Mùsà	má	bagan	yé.
Mùsà	má	bágàn	yé.
Mùsà	má	basi	yé.
Mùsà	má	básì	yé.
Mùsà	má	sabára	yé.
Mùsà	má	galama	yé.

Kalan cogo kelen pe ue bée kumasen ninnu bée
kumadenw na, fo ci kelen bée minw ju kòrò. O ka kan,
bari tògòw don. Tògò dun, kumasen kònò, an bée se k'a
sinsin walima k'a sinsinbali to. An ka kumasen fòlò ta,
n bée se k'a kalan cogo la, min b'a to bée lajèlen b'a
dòn n kan bée só min ma. I n'a fò Musa bée k'a terikè ka sè nyinin, a m'a ye.

Nka n bée se ka kumasen in kalan cogoya la fana, min
b'a to mògòw b'a faamuya k'a fò :
Musa ma fèn ye yèrè de min tògò ye só.

O bée cogo min na, kumasen tò bée bée ten. Walasa
ka siga bò kalan na, ni tògò sinsinnen don, an ka kan
ka taamaseere dò wèrè kè a la, min ni kanhakew
taamaseerew tè kelen ye. An bée se ka dènnan
taamaseere ta.

O tuma, an ka segin kumasen segin ninnu kan, k'u
sèbèn ni kanhakew ni tògòsinsinnan taamaseerew ye :

Mùsà	má	só'	yé.
Mùsà	má	bagan'	yé.
Mùsà	má	bágàn'	yé.
Mùsà	má	basi'	yé.
Mùsà	má	básì'	yé.
Mùsà	má	sabára'	yé.
Mùsà	má	galama'	yé.

Kanhakèw jòyòrò ka bon bamanankan na kosèbè.
An y'a ye k'a fò u bée se ka kumaden gansanw bò
nyògòn na, i n'a fò kumadengafe kònò. Ayiwa u bée
kumadenw doroko nyògòn na kumasen kònò fana,
i n'a fò bògò bée tufadenw minè minè cogo min :

nin yé muso'dén' yé o ni nin yé musodeh' yé tè kelen yé.
jíri' bólò' don o ni jíribolo' don tè kelen yé.
misi'den' ká bon o ni misiden' ká bon tè kelen yé.

Walasa ka kanhakèw nyèci lonya jira aw la, n bée
kumasen dama dòw sèbèn fila fila ka taa, minw kònò-
mankandafataw ni mankandafalenw bée ye kelen ye,
nka u kòrò tè kelen ye, k'a da a kan kanhakèw kalanso
cogo tè kelen ye :

Muso' bée malo' susu ké
Muso' bée malosusu' ké

Kánà báara' kolobokalaba dámìng (kolobokalaba
ye wale kè cogoya ye).
Kánà báara' kolobokalaba' dámìng (kolobokalaba
ye tògò manku tu ye).

- Kulubàli (majamukan).

- Kulubàli' (welekan).

- Galama kéléen cirà (galama ka ca, a da dònne tè).

- Galama' kéléen' cirà (galama ye fila dòròn ye).

- A bée báara' ké yére (yèrè bée kalan i n'a
fò ka tèmè).

- A bée báara' ké yére" (yèrè bée kalan i n'a
fò tèntèli bée kèle tèmè min na).

KOLOSI : a ye è min ye kumasen dòw kònò, o tè
fèn wèrè ye è kò. Komi an tè se ka è sèbèn sèbèn cogo
kòrò la ka tila ka kanhakè kè a san fè, o de kosòn an
b'a yélèma ka kè è ye, walasa kanhakè ka se ka kè
a san fè, o b'e cogo min, ni kanhakè ka kan ka kè ò san
fè, an b'o fana yélèma ka kè è ye : komi nògò sèbèn
ka gèlèn ni kanhakèw ye, an b'a sèbèn nògò.

MALI DENMISENW YE BAMANAN KAN KALANNI DAMINÉ

ru bée tigèra ka bò i kan na. I bée se k'i
kun kòròta ka taama yòrò min y'i diya.
Jonya juru tigèli dalilu fòlò filè nin ye.

I ko k'i hòrònnya, i tè se ka i magow dilanni na wali kan na,
juru bée mògò kan na juru b'i kan na, juru
tè mògò kan na jonya juru b'i kan na, fo
don min n'i yèrè sera k'i ka kan sankòròta,
k'a don da la, k'a kalan k'a la.

O dondala ni faso dondala, n'o ye faso
ka nyètaa ye, o si tè sinsin, fo ni faso

kanko, dònko

kanw yiriwara, faso ka nyinini kè a ka kanw na.

N'i y'a mèn ko faso, faso denw de ko dònko. Kalankèlaw ka lajèba min kéra salon-nasini desanburu kalo la Bamakò, o lajè nin y'a nyini Balikukalan Baarada fè a ka feérè nyanamanw tigè, walasa faso kanw bë don an ka kalansow kònò. O siratigè la Balikukalan Baarada (DNAFLA) ni Lakòli Kun Fòlò Nyémögòso (DNEF) ani Nyémögòso min nyèsinnen bë Karamögòw ni Kalan kè Cogo nyuman ma(IPN), o baarada saba ninnu y'u bolo di nyögòn ma ka kalanso naani dayèlè nyinan lâkòlita la n'o yé òkutòburu kalo san 1979. Nin kalanso naani kònò bamanankan, bë kè ka dònnyi latèmè kalandenw ma, a sinyè fòlò de filè nin ye o n'a nyögònna ka kè Mali kònò. Kalanso naani minrutilalen don Kosa, Njifinna (Kulukòrò mara la) ani Bannkòròni ni Zanabugu (Segu mara la) cè. Nin dugu naani mògòw ka cèsiri balikukan na, o de y'a to kalanso naani sigira u kònò barisa balikukalanden jolenw y'u jòyòrò fa sannifeere, nàgòtila, fôro sumaani nisòngòsara ni ko caman wèrèw la. Nin dugu naani mògòw y'a jira ko mògò t'i den don lakòli la walasa don dò la, wajibi, a ka kè faama dòròn ye. Bèe b'a dòn k'o ka gèlèn, nka n'a den sina sera k'a bolo da-yòrò dòn, a bè kisi wale jugu caman ma. Kalan nafa ma dogo mògò si la Mali kònò bi. Dinyè yèrè ye kalan ye. Nin hakilina ye wasa kè. Nin dugu naani mògòw y'a kanu denmisènw ka kalan faso kanw na. Nin kalanso kelen kelen bëe kònò kalandenw hakè bëe denmisèn biwòrò la. Hali bi minw bëe na n'u denw ye ko k'u don o de ka ca. An sera kalanso naani ninnu kònò. Kalandew nisòn ka di kalan fè, k'a d'a nògòya kan, barisa Solomani MENTA, Bakari DISA, Musa TURE ani Babilen TARAWELE, kalanso naani nijinu karamögòw ka jateminè y'a jira ko faamuya-libaliya min bëe, ni kalan bëe kè jamana wèrè kan na, o tè nin kalan na barisa karamögòw ni kalandenw bëe bëe kan kelen fò.

Fòlò fòlò denmisènw tun bëe san caman min kè tirikitòròkò la k'a sababu kè k'u ni karamögò tè kan kelen fò, o bée banna sa pewu.

Nin wale kura ye ka denmisènw ka faamuyali nògòya, k'u ka kalan teliya. Nin wale kura bëe kè sababu ye fana ka kalanbaliya kèle ka ban pewu an ka jamana kònò, barisa denmisèn minw bëe kalan nin na, u bëna carin jamana fan tan ni naani

kònò ka faso rjaniya nyuman tò lase walasa ka faso denw bëe bò kalanbaliya dibi jugu la. Nka sani an ka se o don ma, balikukalanden jolenw bëe se ka dèmè don kalanso kura naani ninnu kalandenw ma n'u ka dònnyiaw ye, i n'a fò dugu ko kòròw, dugu sigi cogo, sanji hakè, jiriw nyèci, sènèfènw ani dòngiliw ni bololabaara misènw, walasa denmisènw wolo yòrò n'u mò yòrò kanu ka to u dusu la. Faso tè se ka ladamu ka sòrò u ma kalan nin ko damadòw la. Mògò, ko n'i filila i jujòn ma, i laban ko b'i kònòlafili ; ko ji dòn, so dòn, yèrè dòn nyögòn tè: An bée k'a dòn k'a fò ko nin baarà kura tè mògò damadòw kunko ye, faso den nyuman bée, kunko don.

Walasa kalan kura nin ka nò bò, ka malidenw jigi fà, ka Mali kunkòròta, baarada saba ninnu (minnu kofòra, san fè) ye feérè bée dò tigè. K'a ta karamögò fòlòw la, ni o ye Bakari Disa, Solomani Mènta, Musa Ture ani Babilen Tarawele ye, karamögò faamuyalenbaw bamanankan ni denmisènw kalan kura sariyaw la, ka tèmè jekuluw la minw bëe ka gèlèyaw latèmè kalanso ninnukan, kalan nyémögòw ka bò Bamakò, Segu, Doyila ani Baginda, ka n'a bila karamögò tan ni fila la minw ye kalan kèrènkerènnen kè k'a nyèsin kalanden kura ninnu 'ma. Nin bée ye feérèw ye, feérè baarada b'a jira k'a fò ko baarada saba ninnu hami ye bamanankan, kalan nafa ka ye i n'a fò tile. O don bëe na don ka jan a sebali tè. Sanduùnyinan kò, n'o bë bèn tubabu san 1985 ma, kalanso wòorònan, kalandenw bëe nyögòndan min kè ka yèlèma san wolonwulan kalan kònò, denmisèn ninnubè n'o kè. O tuma kalan kura bëe jènsèn faso fan tan ni naani bée la.

Nin kalan kònò nyinini bëe kè karamögòw fè kalan kè sariyaw ni bamanankan nèn ta cogow bëe kan. O walew bëe kè sababu nyuman ye k'a to faransikan bëe kalan kalandenw kun k'a daminè kalan saban na. Mògò kan'a bila i kun na ko faransikan bëna bila pewu, siraw de bëe ka nyini ciyakèda saba ninnu fè, ka dò bò kalandenw ka sègen na. Aw k'a dòn fana k'a bëe hì ni an ka kanw sankòròtali n'an yèrè ka dondala ye.

Siya tè yen min t'a ka kan fò. Jamana fana tè yen min t'a ka kan fò. An bë bi min na, a ka dògò, bamanankòlaw ka kuma bamanankan na k'a sòrò u ma faransikan kelen kelen bil'a la. Bamanandenw t'u ka sokònòminènw bëe tògò

dòn, n'an tora nin sen kan, bamanankan diya bë bò a la ; bamanan siya bë a mògò sira kan nin ye.

Kunbèn cogo kelen min bë nin ko juguw la, o ye k'an ka kanw don an denw ka kalan na kabi u dògòmannin walasa u ka mò n'a ye, ka kòrò n'a ye, ka baara kë n'a ye, ka faso ka sòrò yiriwa, k'an bée ka bònögòla teliya ani k'a sabati. An bée ka dondala jujòn bë bamanankan, kalan naan ka kalansow kònò. An k'a bila an kun n'a k'a fò k'o kalan in, an bée kunko don barisa an ka to sutura la dènnèn dòn a la.

Karamögòw y'a jira ko kalan jn bë nyè sòrò barisa kabi kalan daminè u ma gèlèya sòrò, gèlèya min bë faransikan, kalan gèlèyaw bò. Karamögò dalen don a la ko fèn tè yen, fèn min bë se ka kalan in jènsènni bali kalanso tòw kònò. U bë min nyini o ye si jan, kènèya ani barika, barisa bi o sinin o, nin kalan nò bë ye Mali kònò ; dugu naani ninnu ka kunnadiya don barisa kalan ju donna olu fè yé. Dugu mògòw yèrè y'o faamu, o de y'a to u ye layidu ta k'a fò ko n'u ma kë nyémögò ye, u tè kè kòmögò ye n'in kalan na. Karamögò cèsirilen bëe, kalan bëe kë ka nyè, kalan ka di denmisènw ye, u bée bëe na kalan na, dugu mògòw cèsirilen u sekodamayira bëe la, kalan in bë taa nyè, a tè segin kò.

Ko ni hadamaden y'i cèsiri sira fèn o fèn fè, fosi tè se k'o latinyè a bolo.

Ko ni Ala y'i ye sira min kan, a b'i dèmè o kan.

Baara fèn o fèn, n'i b'a kè, i k'a kòlòsili kè, ka jateminè kè walew gèlèya n'u nògòya la walasa i ka se ka hâkiliatigè sòrò.

San nataw la, nin kalan ka kan kà kòlòsi kalan nyémögòw ni balikukalan baarada nyémögòw fè. Sèbènw kà kan ka dilan kalansow kelen kelen tògò la, kalo o kalo kalan nògòyaw n'a gèlèyaw ni wale tòw bë sèbèn k'o mara karamögò kuraw ni nyinikèlaw nyè walasa an k'an taa yòrò dòn kalan in lahalaya la, walasa fili minw b'a kònò, fura ka sòrò u la ; a kana kè san o san bë balan fèn kelen na, an bë tunguru gèlèya kelenw na, an bë jò fili kelen na. O baara nyögòn nyètaa ka dògò, a ka suma.

Nin sèbènw bë kè sababu ye k'a jira ko faso kanw salen tè, ko kalan bë se ka k'u la, fo ka nyininiw ni sègèsègèliw k'u la i n'a fò faransi kan n'a nyögòn wèrèw.

Nin ye kèle jujuba daminènen ye sa,

kanko, dònko

fo don min kalanbaliya ka ban jamana kònò, fo don min maliden bëe k'u bolo da yòrò dòn walasa nanbaratò minw bë faso ka baarakèlaw cè la, u ka minè, tonyòli ka silatunu. Tamaki t'o la, kalan nin bëna ni hèrè kura ye malidenw ma.

Jateminè kèra k'a jira k'an denw mana san damadò kalan nensarakalan na, n'u gènna, u tè sòn sènè ma tugun, bée bë girin ka dugubaw sègèrè ka n'a kë tinyèni ye. Dugubaw falen don son misènw na bi. Walasa dò ka bò nin waléw la, nin kalan bë se

ka kè sababu ye ka denmisènw tangacoololi ma, ka sènè ni wolo yòrò kanu jiidi u dusukun na, barisa kalan nin hakili ye ka denmisènw ladamu ko caman wèrèw la, ko minw b'u bali ka nyèbò dugubakònòdenw fè. Bamananw ko n'i bëna taa fèn min nyini jiginè kònò, n'i y'o sòrò a da la, nyinlì bòra i ma. Dòw fana ko, i bë taa fèn min nyini kènè ma n'o b'i bolo so kònò, kènèma taa kun tè tugun.

Kalan nin bë kè sababu ye fana ka dò bò kalandenw gènni na, barisa somògo

caman bë yen, minw bë se ka bamanan kan sèbèn, k'a kalan ; o somògòw na se u denw ka kalan kòlòsi cogo la, cogo min bë dèmè don karamögòw ma u ka lada-muni baara gèlènbà nin na, ni o ye denmisènw lamarali, ni ladonni ni kalanni ye fo k'u kë hadamaden sabatilenw ye, minw haminako n'u kunko fòlò ye faso ka nyètaa sinsini ye.

Daramani Tarawele
Balikukalan Baarada
Bamakò.

KALANSENW TAABOLO

Watiw	Ntènèn	Tarata	Araba	Juma	Sibiri
7 H45 - 8 H 15	farikolonyènajè	farikolonyènajè	farikolonyènajè	farikolonyènajè	farikolonyènajè
8 H 15 - 8 H 25	ladamuni	ladamuni	ladamuni	ladamuni	ladamuni
8 H 25 - 8 H 55	kumanyèfò	kumanyèfò	kumanyèfò	kumanyèfò	kumanyèfò
8 H 55 - 9 H 25	kalanjè	kalanjè	kalanjè	kalanjè	kalanjè
9 H 25 - 9 H 45	sèbènni	sèbènni	sèbènni	sèbènni	sèbènni

9 H - 10 H	FINYE	MINE	WAATI
10 H - 10 H 30	jate	jate	jate
10 H 30 - 11 H	kumanyèfò	kumanyèfò	kumanyèfò
11 H - 11 H 30	kalanjè	kalanjè	kalanjè

BAARA - JIGIN					
15 H - 15 H 30	kumanyèfò	kumanyèfò	kumanyèfò	kumanyèfò	kumanyèfò
15 H 30 - 15 H 45	sèbènni	sèbènni	sèbènni	sèbènni	sèbènni
15 H 45 - 16 H	jate	jate	jate	jate	jate

16 H - 16 H 15	FINYE	MINE	WAATI
16H 15 - 16 H 45	kalanjè	kalanjè	kalanjè
16 H 45 - 17 H 05	nateliye	durusili	durusili
17 H 05 - 17 H 30	dònkili	bolola baara	nateliye

FURA NYUMAN : KOTEBA

Tulon
Fura nyuman
Jama

Ekònòmu
Lakòli dirèkitèri
Denfa fòlò
Denfa flanan
Lakòlidén fòlò
Lakòlidén flanan
Uwiriye
Lakòlidén jama

BAABU I

Lakòlidén kulu ye kènyè kè. U bë don ni mankan ye. U bë kule n'u ka wariba ye, ka ekònòmu nyòni nyòni. Mankan barika bonyana. Lakòli dirèkitèri b'u laubèn.

Dirèkitèri :
- A y'a hakili sigi, a y'a hakili sigi...

Lakòlidén :
- An ka wari... An ka wari dòròn...

Dirèkitèri :

- A y'a jò, n k'a nyèfò a ye.
Lakòlidén :
- O t'a la, wari dòròn ! An ka wari ka di un ma, kuma cayara.
U tè dirèkitèri lamèn tun. N'a ko a bë kuma, u bë wo ti a la. O bë mèn, ka mèn. Lakòlidén fòlò ni flanan bë jama nyémajò.
Dirèkitèri :
- A ye mögò fila suganti, an n'olu ka bèn a la.
Lakòlidén :
- O t'a la. A ka fò bée nyèna
(mankan bë ti)

Dirèkitèri :
- Ayiwa ! Ekònòmu bë na warikò, nyèfò a' ye, a' y'a lamèn kosèbè.
Ekònòmu :

- Denmisènw, an yèrè b'a dòn, anw sigi kun ye aw de ye ; an ye sèbènw bée nyènabò ka ban, fo ka se waribon na. Yen sa, an kelen tè. Wari tè yen. Nka, an b'an jija ka dò sòrò tile fila in na.

Lakòlidén fòlò :
An ka na sòn dè ; ni wari ma di, a' kama sòn. Ekònòmu, mankan tè bi ta la. Nin sen in ta tè dun dè. A ka kuna.
Lakòlidén filan :
- E ka na sòn dè ; ni wari ma di, a' kama sòn. Ekònòmu, mankan tè bi ta la. Nin sen in ta tè dun dè.

An ka wari bë min ? N'i m'a bò, i ta tinyèna. An b'i ti fo k'i nyè da kira kan.

Ekònòmu :

- Wari tè yen, a ma sòrò fòlò dè !

Lakòlidén fòlò :

- A ma sòrò... I tor'a la...

(U bë jè ekònòmu ni dirèkitèri la k'u ti).

Dirèkitèri :

- Sisan sa, a' ye kala kari tulogeren tulo la, a' ye taa a faw wele ka na.

Lakòlidén fòlò :

- An bë taa u wele, nka aw kòni tè bi ta lakali.

(Lakòlidén nyèmaa fila bë bò. Tòw bë dirèkitèri ni ekònòmu koori u tè bò).

BAABU II

(Jama bë mankan la, kumakan bë bò kò fè).

- A ye sira bila. A ye sira bila. A ye sira bila.

(Lakòlidén fila in n'u faw bë don. Fa kelen ye sosiyete dirèkitèri ye, kelen ye shèfu de poroje ye, u ni lakòli dirèkitèri bë nyògòn fo, ka dogodogonin kuma kè, n'u tilala).

Dirèkitèri :

- Ayiwa, denmisènw, aw ta banna. A ye taa, an ni a' faw b'a tò fò.

Lakòlidén :

- O t'a la. A bë fò bée nyèna bi, tiga wòrò nyògòn kò fara ka ca.

Lakòlidén fòlò :

- N'i m'i far'an na, an bë kòròlen lamaga sisan !

Ekònòmu :

- A bë kòròlen lamaga ? I n'a fò ne de y'a ka wari dun. Dunbaga wèrè b'a la ni ne tè. Nka finyè nyèdonna fèn ye barakolon ye, ni o tè gabakuru bë yen o !

Lakòlidén fòlò :

- Gabakuru ye jòni ye ? Han ?

Ekònòmu :

- Denmisènniya ye bana ye. A bë filèli kè, a' tè yeli kè. N bëna a' nyè yèlè bi. K'a bolo da ko kisè kan. (A bë faw jira).

- Nin cè in, ale ye sosiyete kuntigi ye, muso saba b'a kun ani den kònòntò. A ka lamòdenw ye maa duuru ye. O ye maa tan ani wolonwula ye, a bë minw balo. Möbili saba b'a fè ani wila fila.

Jama :

- E ! E ! E !

Ekònòmu :

- Aw b'a sara da don wa ? Waa tan ani kònòntò. N'a b'a fè k'a ka nafolo jujòn dòn, a' ye mögò bila k'a ka baarakèla dò wele. A ka baara yòrò man jan.

Lakòlidén filan :

- Karimu.

Karimu :

- Namu.

Filan :

- E ka taa o la. I teliya dè.

(Jama bë nyunuñunu kuma kè).

Fa ko fôlen :

- E cè ! E b'a fè ka mun fò dè ? Denmisènw ko u ka wari de. U m'i nyininka dò wèrè la dè. A daw tè sigi !

Ekònòmu :

- E k'i jò dòròn. Jèmu girinnen ka di nanbaratò ye.

Bi ta tè tulu tigè koyi !

BAABU III

(Karimu ni uwiriye bë don. Jama bë suma).

Dirèkitèri :

- (Uwiriye ma) e bë nin cè in dòn wa ?

Uwiriye :

- Owò, ne ka patòròn don.

Dirèkitèri :

- A ka baara yòrò bë cogo di, a tankolo ko don... Kuma !... Kana siran !...

Uwiriye :

- O !... Baara tè anw ka yòrò la o. Bari baaraminèn tè yen. Tuma bée ko wari tè yen ka taa minèn san. N'an tèna baara kè n'an daji ye.

Dirèkitèri :

- Wari min bë di san musakaw kama o bë taa min ?

Uwiriye :

- A ! Fo n'an ye patòròn nyininka o la dè !

Dirèkitèri :

- N'ka cè, o bë dì ? !... O taara e ka wilaw la kè ? E y'o kè k'i yèrè latilen ka sosiyete dulen to kè ?...

Denmisèn hakilima bée bë kulu kuncèmada dòn fuga ye !

(Jama bë mankan ti).

Lakòlidén fòlò :

- Baba, a kèra di ? E tè kuma wa ? Fòlen jòra e la wa ? (A fa b'a kun biri).

Ekònòmu :

- (Fa filan) an ka dò fò e fana ta la wa ?

Fa filan :

- Ayi n to sutura la. Bèe bë dò kè.

Ekònòmu :

- I fana ye dò dun sa dè ?

Fa filan :

- Ne kelen don wa ?

Ekònòmu :

- Ayiwa, denmisènw, wari bë di ninnu de ma, u ka baara k'a la, k'a caya. A ka wari bë bò o de la. Aw yèrè nyè bë wari taa yòrò la sa o.

Lakòlidén fòlò :

- Dirèkitèri a'ni cè. (Jama ma) n'tèriw, ta tugrra wari dunnaw bokèbin na sa. Ne fa jòlen file nin ye. Ko shè tè kòrò kantigeli ma. N'i ma su bugò, nyènè maw tè siran i nyè. An bë mun kè u la ?

(Jama bë mankan ti : u bë fòlòkò).

- Dò ka taa jakuma kun fila ta ka na. Wari dunko in

nyè bë sòrò bi.

An kumana ka dèse.

Ka bagabagli kè ka dèse.

K'a fò dònkili la ka dèse.
K'a bò tiyatiri la ka dèse.
Ha, n fa, bi sa, kurun sera cèncèn kan.
Fèn in nana wa ?

Jama :
- A bè yan !
Lakòliden fòlò :

- A y'a don u kan na. An tè kuma tun. Aw ka wari dun, a bè dan bi ma. A y'u kè ka jama ladi, ko : i y'a ta cawu i n'a bila cawu !...
(Jama bè ka mankan ti. Sikasokaw ka dònkili bè fò «Mali ka wari tè dun».

A banna.

KARAMOGOW NI KALANDEN JOLENW KUMAYORO

Nin cè in tun bè jonya de la Namurudu Jurukaranani fè.

Namurudu Jurukaranani tun ye masakèba de ye.

A masakè nyögòn dò k'a ma don dò, n'o y'a burankè ye, ko, a k'a ka jònchè feere a ma. Namurudu y'a jaabi ko, a yèrè ni jònchè ka fò ka bèn a la.

Masakè taara jònchè kumanyögòn-ya.

jònchè y'i kan to masakè min b'a fè k'a san ma :

- I ye se ne kòrò wa ?

Masakè y'a jaabi

- Un - hun ! N ye s'i kòrò

Masakè seginna ka taa o jaabi fò jònchè matigi kòrò ye.

Masakè fila in ye feere kè. U bëenna. Jònchè yèlèmana a matigi kura fè.

O taara a mara a fè a ka du kònò.

Namurudu Jurukaranani dun tun ma sòn abada k'a mara a fè a ka du kònò. A tun kèlen bè k'a bila a dama yòrò de la.

Jònchè in y'a kòlòsi ko a makè kura muso kelen bè, o ko mandi a ye.

Jònchè y'o muso in k'a tèri ye.

Don dò, a y'a kan to muso in ma : «ne y'a kòlòsi, k'a dòn ko e ko man di i cè ye cogo si la».

Muso ko «o ye tinyè ye dèrè, nkalon t'la».

Jònchè ko «wa, mandiya fura bè ne fè. Ni sosi sera i m'a don min na, i b'i gèlèya k'i cè kankòròla si dònoin di ka na n'o ye. N bè n ka baara k'o la.

N'o kèra, i cè n'a musow bée gèn i kanu kòsòn».

Muso ko, o tè baasi ye. Ni Ala sònna, ni n ka sosi don sera, n n'a kankòròsi nyini ka n'a d'i ma.

Muso taara.

Jònchè wulila ka taa masakè fè yen. A y'i sigi o kèrè fè k'i suma.

Masakè k'a ma : mun kèra de, n ka jònchè ?

A ko baasi tè. Ne bè ko dò de dòn - n tun bëna o de fò i ye.

Masakè ko, naamu, N bi lamè.

Jònchè ko masakè ma : «i muso kaari, min ye kaarila masakè den-muso ye, i b'i farati a la, n'a ka sosi don sera.

- Masakè ko mun na ?

- A ko a bëna i kantigè.

- E ! Ka n kantigè ? N y'a mèn.

I ni ce, i ni baraji.

Jònchè wulila ka taa a ka so.

Muso in ka sosi don sera. Masakè

Muso in ka sosi don sera. Masakè kan surò, o de kèra a sababu ye». O kèlen, u mògò fila jèra ka su in sutura o su kelen.

Dugu jèra, ci bilala ka taa kibaru jugu in fò muso fasolamògòw ye. Olu y'u labèn o yòrònin bée ka na sùdon na. Masakè muso in fa tun ye jamanatigi ye. Jònchè taara muso fasolamògòw kunbèn. U ye nyögòn ye yòrònin min na, a y'i kan to dunanw ma : «aw de ka mògò sara surò wa ?»

- Olu ko : «òwò»
- A ko : ayiwa, u y'a su don sì, mògò m'a ye . Naw sera, a b'a fò k'u ka su jira a la. Utèna sòn, barisa masakè de y'a muso bugò su rò k'a kun ci, k'a bolo n'a sen, n'a kò, a y'a bée kari bugòlì fè. O de filè a don kun ye su fè. N'o tè, bana kelen m'a minè. A tò bée nkalon».

Dunanw selen dugu kònò, dugu masa y'u bisimila.

Foliw ni ji minnen kò, muso fa ye nyininkali kè.

A birankè ko : «baasi tè, Ala ka hèrè dama don. Bana gèlèn de cunna i denimuso kan su rò, n'o ye ne muso ye. Banc in ma kun a la, a futura, an y'a sutura sù rò».

Burankè y'i kan to : «aw ma sari-ya kè. Yan ni yan cè, aw tun bè ci bila anw ma walasa anw bè se ka na

an nyè da an ka su kan, n'o ye ne den fatulen in ye. O tè baasi ye, mògò bée bée fili ka da i kònò ta de kan. A' y'a bò, an k'a filè, walasa an bè se ka taa dò fò so».

Muso cè ma sòn. Mankan wulila k'i jò. Ala bannamin na, o kèra kèlè de ye.

Dugu fila y'u ka kélékéménèn wta, ka bin nyögòn faga la.

Kèlèdenw bè nyini ka tila nyögòn na :

naminè in wulila ka boli-boli kèlè dugu fila in ni nyögòn cè. A b'u kelen kelen bè deli, a b'a fò :

a' ye kèlè dabila. Aw si nò tè, ne kelen pewu de ye nin bée kè»

O tuma, a donna a nyè na k'a fò. A ye kuma kuncè ni nin de ye : «E ! N tigi kura, i bè ne san dò min na, i m'a fò k'i bè se ne kòrò wa ?

Ne m'i jaabi k'i tè se ne kòrò ? A kèra cògò di sa ?

Aw y'a ye dè n balimaw namimè-ya bè se ka tinyèni kè ka se hakè min na.

Nin ye wajujikan de ye. Mògò dò b'a fò k'i ka dulòki daamu, n'a jenina, o de ka d'a ye.

Mamadu Dawu
Lakòliso Kuntigi, Segu.

SENE KA DI.

Ne tun ye jula ye. Jago in tun diyara : n ka misiw tun bè da yòrò naani bò, mòbili segin tun bè doniw ta jamana fan tan ni naani fè. Ni n tun ye min fò, o tun tè wuli. Nafolo tun ye n bonya ka fara mògòw ka bonya kan. Hérè kòni tun dan don. È ! mògòw ko, don bè mògò kan, mògò bè don kan. Ne ka nafolo nana tinyèni daminè, misiw bée sara, jago binna, mòbiliw jòra. Mun tora sa, malo nyésiran. N don tò filè sènè na bawo sènè tè mògò janfa. Ne ye sari kelen san, ka daba nana fila san o ni sarintura duuru. Nyinan, ni ala sònna : kòori-foro, maloforo, tigaforo n bë nin bée dò sènè. O, o kèra i ko a fòra cogo min. Samiyè nana diya. Ne ye sòrò kè, ka nyò feere OPAMU («OPAM») ma, ka n ka du lahinè: Sènè kèra ne jigi ye. Ne nana to o de la ka tarakitèrè san. O, ne Madu kisi cogo filè lebu ma.

Mamadu Sumunu Lakòli
Karamògò Dugukolobugu
(Nyèna, Sikaso).

Cè dò kèra, a satò ko a muso ma : - bana in tè na ne to, ni n den nyènatigèra i k'a bila a ka taa mògòkòròbakan mèn. Mògòkòròbakan ye fura ye.

Muso ko a y'a mèn. Ala y'a kè, cè in ma bò bana in na.

Den nana mò fo ka se so ladon ma. A ba ko a ma don dò :

- i fa tun ko, ko ni i nyènatigèra, ko n k'i bila i ka taa mògòkòròbakan mèn.

- E, n ma ! Baba tun y'o fò e ye wa ?

- Unhun !

- O tuma, ne bè n bangebaga de ka kuma labato. Mògòkòròba min bè kabila la n'a ka kòrò ni mògò tòw bée ye, ni hakilinyumartigi don, a y'o sègèrè. A ko, ale fa satò y'a fò a ba ye, ko n'a nyènatigèra, k'a ka taa mògòkòròbakan mèn. K'a nana o yòrò, a ka mògòkòròba kan fò a ye.

A ko a ma :

- Mun b'i bolo ?
- Fèn tè n bolo.

- E ! Ka fèn sòrò, ka si caya, k'a kènyè, k'a kè k'i nafa, k'a sòrò fu, n'a mèenna, a na fara fèn juguw kan. Taa fèn nyini ka na, n ka sòrò ka mògòkòrò-bakan fi ye.

- N fa sara ka misi kònontòn to n bolo.

- Taa o misi kònontòn minè ka na.

Den nana ni misiw ye : fa ciyèn. Mògòkòròba ko :

- n den, ni mògò ye fèn d'i ma k'a sòrò i m'a nyini, i kana ban a la. A fò kelen.

A ko kelen.

- Ni mògò ye nkalon da i la, n'i jogo tè, kana siran, i tè to o la. A fò fila.

A ko fila.

- Ni mògò nyèna i ma, kana a janfa.

A fò saba.

A ko saba.

A ko n den a banna.

A ko e ! Cèkòròba, misi kònontòn kuma kan saba pewu !

Cèkòròba ko, n den, wuli i ka taa, saba in b'a nyè.

Den wulila o la, ka se a ba ma, k'a nyèfò.

Ba k'o la : n den, i b'i cèsiri sa dè.

Den ko : n ba, ne bè taa fèn nyini. Sabu n taamatò ka malo o ka fisa n sigilen malolen ye.

Ba kò : n den, n bè dugawu k'i ye. I bè taa yòrò min, Ala k'i ni hère caman bèn.

Seku Fantamadi Kantè,
Lakòlikaramògò Buwajè,
Barawuli.

N BALIMA BALIKUKALAN KUNTIGI

M bè na n ka nisondiya f'i nyè nà n ye min sòrò sèbèn bòli la, min tògò ko nyètaa. A tògò yèrè b'a jira cogo min, Ala k'a taa nyè, i ko sèbèn tò minw dilanna balikukalan sèriwusida fè. Ne yèrè nimisalen don bawo, n ma se ka bamananku kalan ka n to. Katibugu kalanso la. N tun y'a kalanni daminè a' baarakè nyògòn Dunbuya fè, ni n tun sera, n tun bè sèbèn caman bila aw ma nyètaa in kama. Ni n sera Bamakò, n bè taa bò aw ye. N tilalu n ka baarakè cogo degeli la, Operasòn Mùl Moti («Operation Mùl Mopti»)la, sisan n bè lakòlibla. la n bangebagaw fè Segu, yanni n ka kalan dònni sinsinni daminè Katibugu desanburu kale la.

Katibugu lakòlidén haminanko ye ka sènèkèla ka dinyèlatigè nyògòya a bolo, yasa a na se ka miuri a kungow la, ka cogoya sòrò u la. Katibugu lakòlidén ka baa-n bennèn bè cikèlaw ka sòrò yiriwali ma. Ale y'a dòn k'a fana ye cikèla de ye. Lakòlidén ni tòw tè kelen ye. U bè yaala yaala forow ni nyògòn cè : nyoforo, malo, koori, kaba. O n'a nyògòn caman. U tè nyèbò mògò si fè, u nisondiyalen de b'u ka baara in kè. U bè kungo fè. U bè kalan walasa ka mògòw

ka hadamadenya sabati, k'u k'a dinyèlatigè nyògòya.
N ka foli bè balikukalan sèriwusida baarakela bée ye.

Mamadu Mukutari Kulubali,
Katibugu Lakòliba min nyèsinnen bè sènè
konyèw kalan ma, o lakòlidén don.

AN BEE K'A NYINI.

Nin ye filanin dòw de ye ko Lasana ani Fuseni. U bè u ka dugu bò da la lòtelifeere la. Ala y'a kè sa, Lasana tè foyi fò ni tinyè tè, nka, Fuseni dara k'o kè nkalontigèla ye. Lasana dun ni Fuseni tè dòn ka bò nyògòn na k'a sababu kè, u bòlen don kojugu. Hali u fa n'u ba tè se k'u bò nyògòn na. Filanin nàmà ka lòtelé yòrò la, dugu wèrè taa sira bè bò yen kan. O dugu in na wari caman bè sòrò, bèe bè girin yen kan. Sira fila de bè taa dugu duman in na. O sira fila in fana la, kelen, o ye sira nyuman ye. N'i taara o fè, baasi t'i sòrò, i tè sègèn wa i bè wari nyini i sago la. Kelen dò sa, o ye sira jugu ye, n'i taara o fè foyi t'i kisi saya ma. N'a bòra filanin nàmà, mògò wèrè si tè dugu la min bè sira nyuman dòn ka bò juguman na. Lasana dun ni Fuseni fila tè sòrò nyògòn fè u ka lòtelé la abada.

E dun ye dunan ye, i b'a fè ka taa wari nyini, nka, i b'a fè ka sira nyuman ni juguman dòn ka bò nyògòn na. I nana filaninw ka lòtelé la, i ye kelen sòrò yen. I t'a dòn ni tinyè fòla don yala ni nkalontigèla don. E ka kan k'a nyininka cogoya jumèn na walasa i bè se ka sira nyuman dòn ka bò juguman na ?

N balimaw, an k'a lajè ka wari nyinina in dèmè, yasa a na se ka sira nyuman dòn ka bò sira jugu la.

Mamadu Jòpu,
Balikukalan baarada, Bamakò.

A' YE KALAN KE.

Kalan nasa ma dogo mògò si la. Ni mògò ye kalan kè i ka sòrò bè yiriwa, kalan bè mògò bò nyògò la.

Mògò mana kè nafolobatigi ye, n'i ma kalan i tè bò dibi la. Kalan de bè mògò hakili dayèlè. Sènèkèla ka kan ka kalan kè. Sènè bè kè cogoya min na, o bè baliku-kalan de la. San o san aw bè sènèkècogo, kuraw sègesègè. Mògò mana kè cogo o cogo, waritigya t'a la, fentigya t'a la, bèe ka kan ka kalan, barisa kalan de bè mògò bò nyògò la ; i na faso ka baara nyògòya, i na taa nyè. O tuma bée ka kalan kè. Tubabukalan ni balikukalan tè sènèkèlaw ni baganmaralaw ni mònnikèlaw ni lakòlidén dòròn ka fèn ye. Malidén bée ka kan nin kalan na, n'o ye yèrèdòn kalan ye, a bè fò min ma balikukalan ani yèrè kan kalan.

Seku Abudèli Kadèri,
Bokumu Lakòlidén E N Sup., Bamakò.

NYETAA JAABI

Nocina uti 12 san 1979

Ne nisondiyalenba de be n'aw jaabi, ni nyètaa gafe kura in kalannen ko kuma ye. N'i y'a fò nisondiyabagatò ma k'a ka tasuma foyi, daji de b'o tasuma faga.

Ala ye dugukolo ju sigi dònniya barika la, ka sankolo sabati ni faamuyali barika ye, ka segin k'a fò k'an ka nègèsabara don an sen na. An ka dònniya nyinin n'a ye fo a si ka ban an sen na.

Dònni yèrè kòrò bè di ? A kòrò ye ko, dòonin. I mana dònni kè cogo o cogo, i bè dòonin dòròn de dòn, sabu mògò si tè dònniya dòn ka s'a dan na. Dòn ni, ka fisa ni sanu yèrèwolo ye, a ka fisa ni warijè ye, n'o ye nafolo ye, a sòngò ka gèlèn ni farakuru gèlèya ye.

YEREKALANNI LAGOSILI

Bi yèrè kan kalan sababu la, hali Mu jugu yèrèw b'a dòn ko Mali ye ba tigè ka ban, fasodenjuguw dun fana b'a dòn ko faso kanubagaw tun bè kòlònba min sen falatòniw ka minògò kama, a kòlòn ji poyi: minògò tè na falatò faga Mali kònò tugun, falatò tè na yala n'a kannafini nògôlén ye tugun, ka da nyètaa gafe nyè 16 kònò kumakan nyumanw n'a ka hakili nyuman kan.

Dimògò lamò cogo nyèfòli kònò, ne ye fèn caman y'a kònò n'o bè bisigiyi nin nyininkali dòn jaabi ye kibaru fè, a nyininkali in tun bè hadamaden yèrè bange cogo de kan, sani an k'an yèrè dòn f'an k'an yèrè bange cogo dòn fòlò.

Dimògò ka bana tali k'a yèlèma mògòw la, ne y'a ja-jate mìnè k'a fò ko bana 120 mana kè dinyè kònò, bana 80 bè sòrò an yèrèw ka bolo kan. Ka d'an ka yèrèladonbaliya kan.

Ne ka fòta ye nyètaa in ka to ka bò kalo o kalo, ka to ka farikolo nyènajèw kibaruya fò, a kònò ka fara tòw kan, ani ka to ka jamana taga bolo sariyaw dantigè gafe, in kònò. Sabu, ni y'a ye i bè sira tagama i y'a dòn, ni b'a tagama ka sòrò i ma dòn, o ye sandibilataama de ye.

Nka nyininkali fòlò nyètaa gafe, in tògò kòrò kòsòn yala jamana nyèmògòw na sòn an ka gèlèya ni jòrò ni tòrò kow bée ka to ka bò gafè in kònò ? N'o ye nyètaa ye. N'u ma sòn, an b'u deli, u k'a to an k'an tòrò kow f'u ye. Ka d'a kan olu de ye an ka foro kònò jiribaw ye. N'an sègènna, an ha kan k'an lafiya bò olu de suma kòrò.

N b'av bila yan, Ala k'an bén sinyè wèrè, aw ni ce, aw ni baara !

Anta Kulubali, animatèri Nocina,
Kucala mara la.

BARIKA BE JE KONO

N badenw, n bè na nsana kòròba dò da a' ye. Nin kèra ntura saba ye : ntura finba, ani ntura blenba ani ntura jèba.

Nin ntura saba in tun bè yaala nyògòn fè kungo kònò.

Ni waraw nana u kama tuma o tuma, u saba bè fara nyògòn kan, waraw bè dèsè u la ka taa. O mènna ka amèn waraw ma se ka misi ninnu kèle.

Don dò, waraw nana, u y'i kan to :
- ntura finba, anw kan t'e ma, ntura blenba an kan t'e fana ma, anw kan bè ntura jèba de ma. Ntura jèba de bè aw bée jira bawo i b'i to yòrò jan k'ale jèman ye.

O la, u tòw ye ntura jèba labila waraw ye. Ntura finba ni ntura blenba y'i mabò ntura jèba la. Waraw ye ntura jèba faga k'a dun.

O su filanan, waraw nana, u y'i kan to :
- anw kan tè ntura blenba ma, anw kan bè ntura finba de ma. Bawo ale de b'aw jira, i b'i to yòrò jan k'ale de finmanba ye.

Ntura blenba y'i mabò ntura finba la. Waraw ye ntura finba faga k'a dun.

O su sabanan, waraw nana, u ma nyininkali kè, u sinna ka ntura blenba faga.

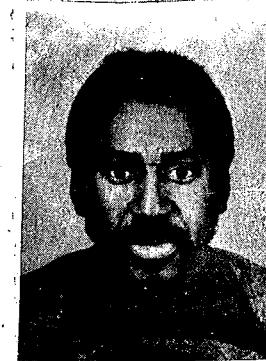
N badenw nin kòrò ye mun ye ? N badenw n'an ye nyògòn labila, juguw b'u sago k'an na. O la, n badenw, an k'an bolo di nyògòn ma, ka baara kè, k'an dusukunnataw kè kelen ye, kan fanga kè nyògòn kan, o de b'a to an faso bè se ka taa nyè.

Amadu Kamara,
Lakòlidén E.N.Sup.,
Bamakò.

FASO NTULOMA.

Cè dò fasalen, nka minyè t'a la.
N ka dògò, nka n tè ncòyin.
O tuma, a' kana jòn n na, ko n ka dògò,
Bawo dògòya tè kèle sa.

Dòw ko n ye denmisèn ye, n tè ko dòn.
E, n badenw, jòn mògò la yé kara ye.
I nyè b'a la an'i b'a dòn, kelen tè.
Ne ni n kà denmisènya bée,
O ma kumalaw bali ka ne nyòrò tè sigi,
Bawo ni ne bè kofò jamalajèbaw la,
A bè fò de denmisèn ni mògòkòròba.
Q tuma na sa n badenw, jònni fòlòla ?

Hali bi dòw ko mògò kana i yèrè bila n fè,
Ko n tè ko jugu dòn, n tè ko bilen dòn.
Hali bi olu de tè ne dòn.
N'i y'a mèn i bè siran, i bè siran de si dòn.
Ne tè siran, n tè tamaki, n kunmasi tè cè.
Bawo n'i y'a mèn i kunmasi bi cè, si de b'i kun na,
Ne ye takurun de ye, n'i ye n dadon, n bè mènè balaw.

Cèfarinw bè siran saya nyè,
Saya yèrè bè siran ne nyè,
Bawo ni saya ye cèfarin bin don min,
A bè fò ko karisa ka don de sera.
Nka n'a ye ne bin don o don,
A bè fò ko e, saya y'a sonyè !
E, n badenw, siran tè cè danbe ye :
Cè siranna o, i na sa.
Cè mǎ siran o, i na sa.
Na balo don, saya tè yen,
Saya yèrè don, balo fana tè yen.
Q tuma, satumase jigi kun tè Ala la.

NKONI KAN.

Dònkili da nkòni, dònkili da.
I ka dònkili kan bè ne miiri janya.
A bè ne miiri jìgin manden kobaw la,
A n'a masa minnu sara
Farafinna ka yèrèmahòrònya tali kama.

I bè Mali janjon fò n ye,
I bè n mòkèw fana janjo fò n ye.
Onhòn ! I kumakan, n'o b'i ko kunkan,
Bè farafinna ka nisòndiya jira.
Ni n y'i mankan mèn, n bè n miiri;
N bè nyinè dinyè sègènw nà tòròyaw kò.

I. S.Balikukalanso, Bamakò.

NYAME LAJEW

1. MANDENKAN SEBEN COGO KAN.

Mandenkanw ka ca : bamanankan , julakan , maninkakan , loma, kpele, mandinko, mana-bisa, marakan , ani dò wèrè , olu bée bée dan mandenkanw fè. Farafinna tilebinyanfan jamana tè yen mandenkan tè fò yòrò min na.

Mandenkanw jènsèn kojugu y'a to a fò cogo cayara, fo ka na nyògòn faamuya tunun dòw ni nyògòn cè.

O de kosòn Farafinna Jamanaw ka Politiki Tònba (O.U.A.) nyinini bolofara (CELHTO) min bée Nyamè, Nizéri jamana la, n'a ka baara nyèsinnen bée kanko ni ko kòròw ma, o ye kankodònna duuru bisimila ka bò jamana duuru la, Bakari Kulubali (Otiwòlita) Berehima Dunbuya (Mali), Abudulayi Balide (Sénégali), Mamadu Lamini Sano (Laginè), Yusufu Keyita (Konowari), walasa u ka u hakili jagabò, ka nyògòn sòn hakili la, ka bén mandenkanw. sèbèn cogo kelenpe kan ani ka bén mandenkan, kumaden gafeba dilanni na.

An ye kunnyògòn kelen kè baara la, k'a ta san 1979 Nowanburu tè 8 fo a tè 14.

An ye mandenkan , sigini dansigi, (a filè jukòrò), ka kanhaké ni sèbènni sariyaw jàte miné , ka kuma Jeingafeba kelen dilanni ijaniya siri. Gafeba in bée nà sèbèn mandenkanw na, k'a kumadenw kòrò di tubabukan ni angilékan na.

Nyamè lajè in nafa bonyana kosèbè. Mandenkanw bée fò Farafinna jamana minnu na, n'olu bée y'u bolo di nyògòn ma ka Nyamè lajè ka sèbèn dilannen kònòkòw

labato, o bée na bén ni kelenya sira sinsin jaati Farafinna kònò.

B. Dunbuya.

MANDENKAN SIGINI

a	b	c	d	e	ɛ	f	g	gb	y
h	i	j	k	kp	l	m	n	p	o
ɔ	ɔ̄	p	r	s	ʃ	t	ü	u	v
w	w	y	z	-	-	-	-	-	-

2. BALIKUKALAN KAN.

Inesiko (UNESCO), n'o ye dinyè jamanaw ka tònba ye, min ka baara nyèsinnen bée dònko sira sabatili ma, o ye lajè dò labèn Nyamè balikukalan konyèw kan, k'a ta san 1979 Nowanburu tè 9 fo a tè 30. Jamana caman ka dònnikèlaw nana lajè in na : Konowari, Mali, Bénèn, Laginè, Togo, Otiwòlita, Sénégali, Nizéri.

Lajèkèlaw bée da jèra a ma k'a fò ko n'i ye mògò kalan, f'i ka tila ka sèbènnw labèn a ye a bée to k'i hakili jagabò minw kan walasa dò ka fara a ka dònta kan. Kalan b'i ko jiri, n'a sònna ji la a bée yiriwa. Balikukalan yiriwali doni tè balikukalan karamògòw dòròn kun, faso baarada bée kunko don. Nyamè lajè in nafa ye balikukalan ni Farafinna kanw sinsinni la ye .

J. Sayidi Sise.

GAFE KURAW BORA

Balikukalan soba ye gafe kura caman bò nyinan.«AGECOOP», n'o ye dipyè tubabukanfola jamanaw ka jèba dò ye, o ye Mali balikukalan soba dèmè ni nafolo ye ka kumadengafe naanu labò bamanankan ni fulakan ni kadòkan na. An ka nyinijekulu, min ka baara nyèsinnen bée kan ninnu sègesègeli n'u yiriwali ma, olu de ye gafe naanu ninnu labèn. Denmisèn fara baliku kan, cè fara muso kan, kalanden fitinin fara kòròbalen kan, bée ka nafa bée kumadengafe ninnu na. U santa bè sòrò balikukalan soba la Bamakò B.P. 62.Mali.U flè nin ye :

Musa Ture,
Balikukalan Nyémögòso ,
Bamakò.

ko k'a fò a' ye

KALANSOBA PATIRISI LUMUNBA YE SAN 20 SORO.

Kalansoba (iniwérésite) min bë Musuku, Inyòn So-wiyéki duguba, n'a tògò dalen don Farafinna den sébè Patirisi Lumunba la, o ye san mugan (20) sòrò. O sababu la, seliba dò kéra Musuku, iniwérésite lakòli-den kòrò caman taara min na. An jènyògòn B. Dunbuya ni Kalifa Sanogo tun b'o la Mali tògò la.

An bë bi min na, dinyè jamana kémè ni duuru (105) denmisén ba wòorò ni kémè wolonwula (6 700) bë kalan na teriya kalansoba in na ; a nyémògoya bë dònnikélaba Wuladimirri Sitanisi bolo. Bi, denmisén ba segin ni kémè wòorò ni bisaba ni wòorò (8 636) ye

kalansoba in diplomu sòrò ka segin u faso la, ka faso baara daminè. Dògotoròw ni karamògòw ni ènzenyeriù ni ekonomisiw don.

Mali denmisén kémè nyògòn ye kalan ban Iniwérésite Patirisi Lumunba la ; sisán maliden kémè ni kò bë kalan na yen.

Iniwérésite Patirisi Lumunba bë wale min kan k'a ke Azi ni Afiriki ni Amerikilatini jamanaw ye kalan ni dònniya sira fè, Ala k'ò jidi ka taa nyè.

B. Dunbuya.

Sebè te tulon sa.

Sèbèe tè tulon sa.

Sèbèe tè tulon sa

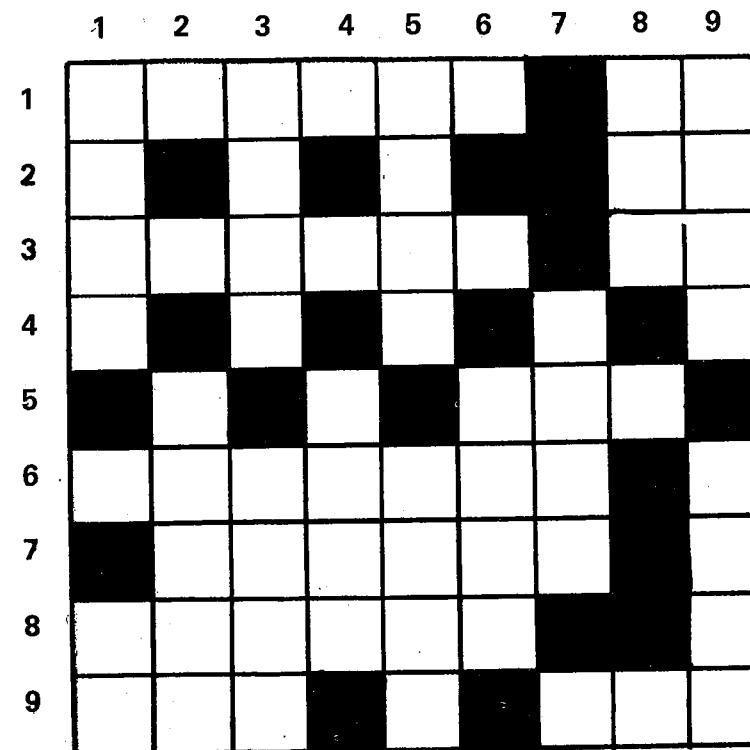
NTENTEN

Sira dalenw

1. O ye daji ye – o ye «anw» ye.
2. Alisilamè t'o dun.
3. O tigi bëè tè baana ye – o ye «anw» ye.
5. Shè wuli man gèlèn ka bò a ta kan.
6. Ale ta ye surunya dan ye.
7. O bë don sen na taama kama.
8. O ye wele jaabi ye.
9. Filaw b'u bawele ten – sani ale ka jigi k'i sòrò yen, i na sigi ka mèn.

Sira jolenw

1. Masin bë hafi a kènè nare bò – o ye «di» ye.
2. O ye bagi sarama ye.
3. O kè kafan ka kodòn – o ka bon kungoso-gow bée ye.
4. Musow b'o da u sen na.
5. Dògò tè ci ale kò – a tè fin o kònò.
6. Dugudenmisènw bë nyögòn kumbèn yen.
7. Jugu tè mògò la ale kò.
8. O ye dinyè da.

9. I kana hòròn kè ten jama na – o tè dakan kelen na.

KUMA KOROMAW

1. N'i nyè kònò kasira, n'i ma jò, n'i taara, a na kè i kò kònò ye.
2. N'i y'i bolonkòni kefen sin mògòw la, u b'i kè fèn ye, n'i y'a tan bë sin i yèrè la dinyè mara ko b'i kònò.
3. Ni pan fèn banna, kèlè masa fòli bë fò bñenba ye.
4. Konkoronbanfula nyèna cè bëe kun na, nka dugamasa kòrò ko : «ne kérèbètè».
5. Fanga ye filen kolon kułusi ye ; n'i m'i sigi cogo dòn, a na ci ka bò i ju la.
6. Kafo jè bë su kòrò hakifintan nyinè ma.
7. Fòlen ka ca, nka tinyé tè bérè ye.